

Lieke

1/2023

SALLILAN JA FORSSAN
SÄHKÖYHTIÖIDEN
ASIAKASLEHTI

Ylös, ulos
ja liikkeelle!

**Ohjaa
kulutusta,
tiivistä ja
eristä**

Aurinko-
sähköllä
menee lujaa

**Airi Kalliolle
työ on intohimo**

Sisällys

Pääkirjoitus	2
Lyhyesti	3
Lähikuvassa: Forssalaislähtöinen Airi Kallio	4
Remontilla lisää energiatehokkuutta	7
Varrella virran Osa 5: Punkalaitumenjoki	8
Aurinkopaneelleilla lisää energiaomavaraisuutta	12
Oletko käynyt? Ylös, ulos ja liikkeelle!	14
Sähkösiiroverkon kunnossapito	16
Sähköautojen latauspisteet	18
Ristikko	19

s.8

Kuva Hanna-Riitta Pärssinen

Lieke

**SALLILAN JA FORSSAN
SÄHKÖYHTIÖIDEN ASIAKASLEHTI**

Julkaisija Sallila Yhtiöt, **Päätoimittaja** Raimo Prusi, **Toimitus ja kuvat** Terhi Raumonon, **Toimitussihteeri** Pirjo Haapanen, **Toimitusneuvosto** Hannu Halminen, Minna Mandelin, Katja Mäkinen, Risto Lehtonen **Ulkoasu ja taitto** Mainostoimisto Huima, **Paino** Plusprint, Ulvila, **ISSN** 2342-1932 (painettu), 2342-1940 (verkkolehti), **Kannen kuva** Kristoffer Åberg

Painettu paperille, jolle on myönnetty
PEFC-sertifikaatti ja EU-Ympäristömerkki.

s.4

Kuva: Kajakkikioski

s.14

s.16

PÄÄKIRJOITUS

Kesän kynnyksellä

Tätä kirjoittaessani huhtikuun puolenvälin aurinko paistaa kirkkaasti ja lämmittää päivisin, mutta öisin lämpötila menee miinukselle. Suomeen on saatu uusi eduskunta. Maailmanpoliittinen tilanne ja epävarmuus ovat edelleen läsnä jokapäiväisessä elämässämme.

Energiamarkkinat tuotantojen ja sähkön riittävyyden osalta selvisivät menneestä talvesta varsin hyvin. Paljon etukäteen varoitettua sähköpulaa ja siihen liittyviä hallittuja sähkökatkoja ei tullut. Kiitos tästä kuuluu sekä kotitalouksien ja yritysten toteuttamille säästötoimille että eritoten poikkeuksellisen lämpimälle talvijaksolle.

Sähkön riittävyyden kannalta tuleva aika näyttää selvästi paremmalta kuin viime syksynä. Tämän mahdollistavat lopultakin tuotantoon tullut OL3-ydinvoimalaitos sekä runsaasti lisääntynyt tuulivoimatuotanto. Kuitenkin varsinkin tuulivoimatuotantoon liittyy selvä riski: se on sääriippuvainen, ja mikäli tuulisuus vaihtelee, se aiheuttaa haasteita sekä tuotannon riittävyydelle että sähkön markkinahinnalle. Jos myös aurinkovoima erillisinä tuotantoalueina kasvaa voimakkaasti, saattaa aurinkoisen ajan markkinahinta laskea voimakkaasti. Tulevaisuudessa saatamme nähdä suuria hintavaihteluita nyt niin paljon puheena olleessa spot-hinnassa. Olennaista on se, mihin lisääntyvä tuotanto pystytään käyttämään.

Vihreään siirtymään liittyy oleellisesti uusiutuvan energian, lähinnä aurinko- ja tuulituotannon, kasvu sekä liikenteen sähköistyminen, mikä näkyy sähköautojen osalta latausasemien runsaana lisääntymisenä. Molemmissa ollaan menossa suuriin yksikkökoisiin: tulee suuria aurinko- ja tuulituotantoalueita ja latauspuolella runsaasti suurteho-latausasemia. Nämä aiheuttavat haasteita sähkön siirto-verkoille sekä alueellisella että valtakunnallisella tasolla, johtuen sekä suurista tehoista että tehojen nopeasta vaihtelusta.

Tulevaisuudessa energiasektorilla on paljon mahdollisuuksia ja haasteita. Me Sallilassa ja Forssassa pyrimme hoitamaan ne parhaamme mukaan niin, että teillä asiakkailamme on mahdollisimman hyvät oltavat sähköntoimitusten osalta.

**Hyvän kesän toivotuksiin
Raimo Prusi**

Loimijoen tie 65, 32440 Alastaro
puh. 02 76 431, www.sallila.fi

Paulinkatu 9, 30420 Forssa
puh. 029 70200 111, www.forssanenergia.fi

Paulinkatu 9, 30420 Forssa
Puh. 03 412 61, www.fvp.fi

Sallila Energia mukana Hui!Hackathonissa

Mikä ihme on Hui!Hackathon? Se on ongelmanratkaisuun perustuva kilpailu, jossa innovatiivisuudesta, ratkaisukeskeisyydestä ja luovuudesta on vain hyötyä.

Kilpailu perustuu yhteistyöhön paikallisten yritysten kanssa, jossa yritykset antavat ongelman ratkaistavaksi nuorille yrittäjyyskursilaisille. Kilpailu järjestetään toista kertaa vuoden 2019 jälkeen ja Sallila Energia sai kunnian ottaa osaa kilpailuun yhtenä paikallisyrittäjänä.

Kilpailussa Huittisten Pellonpuiston koulun yrittäjyyskurssin yhdeksäsluokkalaiset Aaro Ojala, Juho Lahtinen sekä Eerik Lehtinen saivat Sallila Energialta ongelmakseen pohtia, miten nuoret saataisiin kiinnostumaan sähköstä ja sähkösopimuksiin liittyvistä asioista. Lauttakylän Lukion yrittäjyyskurssilta Leevi Mäkelä toimii joukkueen tuutorina. Odotamme innolla nuorten uusia ja tuoreita ideoita! Kilpailu päättyi toukokuussa tilaisuuteen, joka järjestetään Pellonpuiston koululla.

Kuvassa vasemmalta oikealle Leevi Mäkelä, Juho Lahtinen, Aaro Ojala ja Eerik Lehtinen.

Energiatehokkuussopimus kannustaa toimiin

Suomi on sitoutunut tiukkoihin tavoitteisiin energiatehokkuuden parantamiseksi.

Vapaaehtoiset energiatehokkuussopimukset ovat valtion ja toimialojen yhdessä valitsema tapa täyttää Suomelle asetetut kansainväliset energiatehokkuusvelvoitteet. Sopimuksiin on liittynyt jo yli 700 yritystä ja yli 140 kuntaa ja kuntayhtymää.

Vuosittain tehdään useita tuhansia energiatehokkuussopimuksia. Esimerkiksi vuosina 2017-2021 sopimuksiin liittyneet yritykset ja kunnat tekivät lähes 19 000 toimenpidettä, joiden avulla ne ovat tehostaneet vuosittaista energiankäyttöään yhteensä 10,3 terawattituntia. Tämä vastaa yli 515 000 sähkölämmitteisen pientalon koko vuoden energiankulutusta.

Nykyinen energiatehokkuussopimuskausi 2017-2025 on jatkoa vuonna 2008 käynnistyneille energiansäästösopimuksille.

Ei tullut enkelien kultaajaa, vaan sisukas vanhan säilyttäjä

Airi Kallio on ylpeä sukunsa käsityöläisperinteistä. Hän on maalارimestari, makkaramestarin tytär ja kondiittorimestarin äiti.

TERHI RAUMONEN

Forssassa syntyneelle **Airi Kalliolle** arvotekennusten pelastaminen on elämäntyö ja intohimo, josta hän ei aio jäädä eläkkeelle koskaan. Hänen korjaamansa ja sisustamansa kohteet pursuavat kauniita yksityiskohtia, mutta myös ajan hampaan puraisut saavat näkyä.

Sähkösaaha soi. Vai porako se on? Joka tapauksessa ääni kantautuu talovanhuksen sisätiloista. Ravintola Kaisaniemi on se matala puurakennus, jonka katon läpi kasvaa suuri tammi, ja jonka tuhannet ihmiset näkevät joka päivä Helsingin rautatieasemalta lähtevien junien ikkunoista.

Nyt se on työmaa. Tänäpä paikalla on erityisesti sähköasentajia. Keltaisissa ja oransseissa työtakeissa häärivien miesten keskeltä erottuu hameeseen ja pörröiseen takkiin pukeutunut vaalea nainen. Airi Kallio ei ole erehtynyt ovesta. Hän on täällä elementissään, jonka löysi jo 1970-luvulla.

– Tämä on Suomen vanhin ravintola, jonka ympärillä on Helsingin vanhin puisto. Tähän paikkaan liittyy paljon tarinoita, hän sanoo ja kertoo yhden: kun ravintolaa remontoitiin 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa ja se avattiin uudelleen, avajaispuheen tilaisuudessa piti taidemaalari **Albert Edelfelt**.

Niin, tätä paikkaa on remontoitu ennenkin. Ruotsalaissyntyinen ravintoloitsija **Catharina "Cajsa" Wahlund** rakennutti talon 1839, ja kun se jäi tyhjilleen vuonna 2019, se oli Suomen vanhin yhtäjaksoisesti toiminut ravintola, joka oli kokenut vuosien mittaan monta muodonmuutosta eri vuokralaisten toimesta.

– Tässä on aina ollut vuokralaiset, eikä kaupunki ole yläpitänyt tai hoitanut rakennusta. Kun se oli jo ihan rötiskö, kaupunki päätti myydä sen. Tarjousskilpailussa toinen taho tarjosi puolet enemmän kuin me, mutta me voitimme kisan ammattitaidolla. Meidän tietotaito Suomessa on aika huipulla, Airi Kallio sanoo.

Kallion perheyrytyksestä tuli ravintola Kaisaniemen omistaja vuonna 2021. Vaakakupissa painoivat näytöt historiallisten rakennusten restauroinnista Porvoossa ja Loviisassa. Helsingin kaupunki arvosti myös sitä, että remontin jälkeen ravintolan on tarkoitus palata ravintolakäyttöön: sinne avataan Cajsan Helmi -niminen teepainotteinen kahvila-ravintola jo tämän vuoden aikana. Näin siitäkin huolimatta, että rakennuksen kunto oli vielä heikompi kuin etukäteen arveltiin. Airi Kallio käyttää "rötiskön" lisäksi ilmaisua "rutimätä". Paljon lahoa puuta on purettu pois ja viety kaatopaikalle, ja nyt rakennetaan tilalle uutta – velkarahalla.

– En pelkää velkaa. Nämä minun kohteeni ovat sellaisia, että ne voi myydä. Olen koko yrittäjäurani ollut miljoonavelkainen. Minulla on hyvät hämäläiset hermot, Airi Kallio kuitaa niin tyynesti, että uskottavahan se on.

Entinen ravintola Kaisaniemi, tuleva Cajsan Helmi Helsingissä.

PÄREKORISSA TAMMELAN JÄNIJÄRVEN RANTAAN

Siirrytään Helsingistä Hämeeseen ja 70 vuoden taakse. Forssan keskustassa osoitteessa Kuhalankatu 11 toimi LSO:n makkaratehdas talossa, joka on edelleen olemassa. Sen yläkerrassa asui tehtaan vastaava mestari perheineen.

Tammikuussa 1953 makkaratehtaan yläkerrasta kuultiin vastasyntyneen tyttövauvan parkaisu.

– Forssan sairaalassa oli silloin jokin epidemia, ja mutsi oli bakteerikammoinen, joten synnyin kotona, Airi Kallio kertaa.

Kuhalankadun lisäksi tuttua seutua lapsuudessa oli Finlaysonin tehtaan työläisten asuttama Ronttismäki, jossa isovanhemmat asuivat.

– Talo oli siellä ensimmäisellä linjalla, mutta se purettiin pois, kun kirkon ympärille tehtiin puistikko. Olisin korjannut sen, jos ei olisi purettu, Airi harmittelee.

Lapsuuden kesiiin kuului pieni mökki Tammelassa Jänijärven rannalla.

– Minut on viety sinne ihan pärekorissa. Synnyin tammikuussa, ja toukokuussa faija aloitti rakentamaan sitä mökkiä. Se oli hänen lempipaikkansa. Elämä oli siellä yksinkertaista. Siellä uitiin ja saunottiin, kalastettiin ja ravustettiin. Leikkikaluja ei ollut, ei yhtään mitään. Järven savesta väännettiin jotain kuppeja, Airi muistelee ja epäilee, että oma luovuus saattaa olla vaatimattoman lapsuuden perua.

– Nykylapsilta tapetaan luovuus, kun kaikki on liian valmista. Kaikki on somea ja puhelinta. Käsillään tekeminen on hävinnyt. Lapsille ei anneta edes mahdollisuutta tekemiseen, vaan sanotaan että älä sotke tai ei ole tiloja sellaiseen tekemiseen. Käsillään tekeminen on minusta yhtä tärkeää kuin vaikka urheilu. Minun keskimäinen poikani kävi lasten ja nuorten taidekoulua, ja nyt hän on kondiittorimestari. Käden taidot ovat hirveän tärkeä asia leivosten ja kakkujen teossa.

Nyt Airin hämäläiset juuret ovat Forssan hautausmaalla. Jänijärven mökki on kuitenkin edelleen olemassa.

– Ei sellaista paikkaa voi myydä. Laitan koirat autoon ja ajan sinne Porvoosta, matka kestää tunnin ja 45 minuuttia.

KYLMIEN KIRKKOJEN KORKEAKOULU

Airi kirjoitti ylioppilaaksi Karkkilassa, jonne vanhemmat olivat siirtyneet työn perässä.

– He hankkivat isäni serkun isän perustaman makkaratehtaan, Peromaan lihajalostamon. Minä olisin pystynyt jatkamaan sitä, mutta 1970-luvulla tytöt ei olleet mitään. Tytöistä tuli silloin sairaanhoitajia, lastentarhanopettajia ja merkonomeja – ei yrittäjiä, Airi sanoo.

Nuori Airi muutti silloisen poikaystävän kanssa Espooseen. Käännekohtaksi oman ammatin ja uran kannalta muodostuivat kuvataidekurssit.

– Espoon työväenopistossa oli vanhoja guruja, jotka pitivät kuvataidekursseja kartanoiden pihoilla. Oli **Katariina Jokinen**, joka seurusteli silloin **Teuvo Tulion** kanssa – kuvittele mitä historiaa! – **Kari Juva** ja **Olavi Valavuori**. Se ilmapiiri oli tosi

fasineeraava. Tehtiin akvarellimaalauskurssin kanssa reissu Terijoelle ja käytiin **Ilja Repinin** ateljeessa. Kaikkea sellaista. Siitä se lähti.

Maalaaminen alkoi tuntua niin omalta jutulta, että Airi haikautui Helsingin maalariammattikouluun.

– Se oli ainut paikka Suomessa, missä sai kaikki alan opinnot: koristemaalaukset, mukailumaalaukset, tapettityöt, tasointityöt ja huonekaluentisöinnit.

Ala oli hyvin miehinen, mutta Airi ei ollut kuitenkaan ainut tyttöoppilas.

– Meille vinoiltiin, että kuvitteletteko te, että teistä tulee enkelinkultaajia.

Kolmivuotisen koulun jälkeen alkoivat työteliäät vuodet. Airi kiersi julkisilla työmailla dokumentoimassa ja restauroimassa vanhoissa kohteissa, kuten keskiaikaisissa kirkkoissa.

– Ne kylmät kirkkotyömaat 1970- ja 80-luvun taitteessa olivat minun korkeakouluni. Putsasin ja kaivoin esiin keskiaikaisia kirkkomaalauksia telineillä katonrajassa yksin ja ilman mitään mukavuuksia. Pojat olivat silloin pieniä, ja kun he olivat kuumeessa, heitä ei saanut viedä päiväkotii. Siellä he olivat sitten Porvoon tuomiokirkon ylälehterillä, kun minä tein töitä.

Porvooseen Airi myös asettui ja jäi, vaikka sanookin, että hänen kaltaisensa suorapuheinen nainen on ollut suomenruotsalaisissa piireissä kummajainen. Porvoossa on kuitenkin vierähtänyt jo 41 vuotta. Airi osti, saneerasi ja sisusti pietetillä Vanhassa Porvoossa sijaitsevan 1700-luvun lopulla rakennetun pihakokonaisuuden, jonne avasi verstaan ja kahvilan. Vuonna 1983 perustetusta Tee- ja Kahvihuone Helimestä on tullut yksi Suomen tunnetuimmista kahviloista.

– Kun on nainen ja yrittäjä ja tekee lapsia – se on sellainen kombo, että siinä ei kaikki kyllä pärjää. Kun 1990-luvulla tuli lama, minulla oli kaksi pientä poikaa, kaksi velkaista yritystä ja korot 15 prosentissa. Silloin oli tiukkaa, ja sitten tuli vielä avioero. Otin lehtoraatin Vantaan käsi- ja taideteollisesta opilaitoksesta, että pärjättiin.

2008 oli uuden haasteen vuoro: Airi osti Porvoon naapurikaupungista Loviisan Kappelin – legendaarisen ravintolan, joka on rakennettu 1800-luvun lopulla. Hän restauroi räjähtäneeseen kuntoon päässyttä taloa viisi vuotta. Nyt sielläkin on käsintehdyistä herkuista ja upeasta historiallisesta miljööstä tunnettu kahvila-ravintola. Airi Kalliolle nämä projektit poikivat valtakunnallisen Yrittäjänainen-palkinnon vuonna 2015.

INTOHIMOSTA JA INNOSTUKSESTA

Airin kolmesta pojasta kaksi nuorinta ovat mukana perheyrittäksessä: kondiittorimestari **Otto-Ville** vastaa kahviloiden tuotteista, ja **Leo-Matti** on yrityksen toimitusjohtaja. Vanhin poika **Veikko** toimii lukion rehtorina.

– Pojillehan tämä kaikki sitten jää, varat ja velat, niin kuin sanotaan, kun kuolinpesää selvitetään. Kaikkihan tässä iässä jo hoitavat lapsenlapsiaan tai matkustavat ja täyttävät elä-

Kaikki vanha ei ole tuhoutunut Kaisaniemessä.

määnsä kaikella humpuukilla, Airi Kallio naurahtaa.

Hänelle eläkkeelle ja harrastamaan siirtyminen ei sovi. Hän haluaa jättää jälkensä tähän maailmaan.

– Tiedän, että ainakin vielä 100 vuotta minun kuolemani jälkeen nämä kohteet ovat kaikki olemassa. Tämä on aika fundamentaalista työtä. Voisi sanoa hämäläisittäin, että niskavuorelaista: pidän huolta talostani ja lapsistani. Se on syvällä minussa tämä asia, hän kuvailee.

Perinnöksi lapsille ja koko muulle maailmalle on siis jäämässä entiseen loistonsa palautettuja arvorakennuksia. Henkiseksi perinnöksi Airi toivoo jättävänsä mallin siitä, mihin intohimo tekemiseen voi elämässä kantaa.

– Edison on sanonut, että parasta mitä voit lapsillesi perinnöksi antaa, on innostus. Tämän minä allekirjoitan. Pitää olla innostunut ja utelias ja rikkaa rajoja.

Suomessa käsityöläisyys liitetään harrastamiseen, eikä sitä kautta synny ammatillaisia, Airi pahoittelee.

– Kaikkea voi harrastaa, mutta se on ihan toinen juttu. Koulutus ei enää tähtää siihen, että tulisi ammatti-ihmisiä, vaan kouluissa ollaan kuin jossain terapiaopetuksessa. Pitää kilpailla itsensä kanssa työn jäljessä ja kasvaa sen mukaan.

Käsityöammattien opettajilta Airi perää taitoa tartuttua nuorisoon intohimoa ja innostusta työhön.

– Kohta meillä ei ole Suomessa enää tekijöitä, ei timpureita, kaakeliuunimaakareita eikä maalareita. Ruotsissa arvostetaan käsityöläisyyttä ihan eri tavalla kuin meillä. Siellä hantvärkkärit saavat arvostusta ja hyvän palkan työstään. Seuraan Instagramissa, kun Ranskassa korjataan vanhoja linnoja. Tosi hienoja juttuja! Meillä ei ole säilynyt paljon vanhaa. Jos olisin ollut fiksu tyttö 80-luvun alkupuolella, olisin mennyt Ruotsiin ja ostanut jonkun vanhan kartanolinnan ja korjannut sen. Olin nyt arvostettu guru.

Kun työ on intohimo, sille ei vastapainoksi kaipaakaan mitään erityistä. Airi sanoo rentoutuvansa parhaiten kotonaan koiriensä kanssa.

– Kotini on 1820-luvulla tehty kestäkievaritorppa Kuninkaantien varrella. Kun panen oven reikeliin – siinä ei ole nykyaikaista lukkoa – tiedän, että se on minun omaa aikaani. Nukun hyvin, niin että aivot tuulettuvat, ja näen paljon unia, koska olen luova. Tässä iässä on oman itsensä herra, eikä tarvitse ajatella sitä, mitä muut ajattelevat sinusta.

Kuulostaa rohkean naisen puheelta?

– Rohkea olen tietty, mutta en sillä tavalla että menen heikoille jälle. Riskien hallinnassa olen inhorealisti. Luova ihminen tykkää siitä, että on erilaisia päiviä ja erilaista ratkaisukenttää. Tunnen paljon ihmisiä, jotka eivät ole onnellisia työssään, vaan se on heille pakkopullaa, ja he vain odottavat

”Rohkea olen tietty, mutta en sillä tavalla että menen heikoille jälle. Riskien hallinnassa olen inhorealisti. Luova ihminen tykkää siitä, että on erilaisia päiviä ja erilaista ratkaisukenttää.”

eläkkeelle pääsyä ja sitten täyttävät elämänsä jollakin humpuukilla. Mutta mitä siitä jää jäljelle? Minä en aio jäädä koskaan eläkkeelle. Kuolen saappaat jalassa.

KRIITTISIÄ ASIAKKAITA ODOTTELLESA

Kun Cajsan Helmi aukeaa, se on korjattu ravintola Kaisaniemen ulkoasuun vuodelta 1929. Näkyviin on tarkoitus jättää kerroksia eri ajoilta, ja sitä on toivonut Helsingin kaupungin-museokin. Kerroksia tosiaan riittää – eräässäkin huoneessa oli 30 kerrosta tapettia.

– Aina kun tuli uusi ravintoloitsija, niin laitettiin uutta. Minä en laita uutta, vaan käytän uudelleen vanhaa. Ajatteles, että **Kyösti Kakkonen** korjautti Savonlinnassa Rauhalinnan 10 miljoonalla. Fyrka finns! Meikäläinen ei näe edes unta selaisesta. Kun ei ole miljoonia, pitää olla kekseliäs ja luova. Joka päivä on edessä uusi ongelma, joka pitää ratkaista, Airi sanoo.

Hän nojaa komeaan vihreään kaakeliuuniin, jonka on piirtänyt Suomen taideteollisuuden isäksi kutsuttu **Louis Sparre** Iris-tehtaan tuotantoon. Ollaan Marskin kabinetissa. Sen pienestä salaavesta herrasväki saattoi huomiota herättämättä livahuttaa keittiön kautta ulos rakennuksesta kieltolain aikaan, kun alkoholitarkastajat saapuivat.

Vaikka paljon on tuhoutunut ja jouduttu purkamaan, on paljon vanhaakin jäljellä: uuneja, kattomaalauksia, kerrosten alta löytyneitä kauniita tapetteja, alkuperäisiä ovia.

– Minä restauroin tätä paikkaa niin, että ei tehdä liian hienoa. Haluan, että ajan hammas näkyy, sen puremat. Kerään koko ajan tänne huonekaluja, astioita ja sisustustavaraa. Kyllä tämä tästä tulee, Airi uskoo ja epäilee, että kun Cajsan Helmi on valmis, paikalla riittää arvostelijoita.

– Nyt ne ovat ihan hiljaa, kun ovat niin kauhuissaan tajutuaan, ettei tämä ole enää restaurointia, vaan uudisrakentamista, kun talo on niin mätä. Sitten tulee se kateus. Yleensä me naiset saadaan enemmän sitä. Jos olisin mies, niin arvostus olisi ihan erilainen.

Marskin kabinetin naapurissa on Snellmanin kabinetti. Kerrotaan, että juuri siellä iltaa istuessaan **J.V. Snellman** luonnosteli ideansa Suomen suuriruhtinaskunnan omasta rahasta, markasta.

Vuonna 1853 ravintola Kaisaniemessä juhlittiin **Elias Lönnrotin** vääntöskaronkkaa. Iltojaan ravintolassa ovat viettäneet myös esimerkiksi **Jean Sibelius, Eino Leino, J.L. Runeberg, Zacharias Topelius, Akseli Gallen-Kallela** ja **Urho Kekkonen**. Siellä on kuvattu lukuisia elokuvia Suomi-Filmeistä Kaurismäkeen. Vuosikymmenten ajan Kaisaniemi oli myös opiskelijaelämän keskus, jonne ruotsinkieliset ylioppilaat kokoon tuivat viettämään vappua.

Kiistämättä Airi Kallio on tekemässä valtavaa kulttuuritekoa kaikille suomalaisille ja etenkin helsinkiläisille. Mitä terveisiä hän urakkansa keskeltä lähettää Forssaan?

– Nähdään siellä! Minä olen tällainen säilyttäjä, haluan säilyttää vanhaa. Teidänkin pitää siellä skarpata ja säilyttää se, mikä siellä vielä on aitoa ja vanhaa. Hyvä esimerkki on Kalliomäki eli Ronttismäki. Siellä pitäisi huolehtia vanhoista taloista, jotka ovat jääneet uudis- ja täydennysrakentamisen puristukseen.

Ohjaa kulutusta, tiivistä ja eristä

Energiaremontti tuo säästöä sekä kasvattaa asumisviihtyvyyttä ja rakennuksen arvoa, mutta monilla pienemmilläkin toimilla voit vaikuttaa ensi talven sähkölaskuihin.

EU:n energiatehokkuusdirektiivin hyvänä tavoitteena on vähentää hiilidioksidipäästöjä parantamalla rakennusten energiatehokkuutta, mutta siitä uutisointi sai monet suomalaiset haukkomaan henkeään. Pakotetaanko pientaloasujat tekemään kalliita remontteja? Toivon mukaan ei, sanoo Omakotiliiton toiminnanjohtaja **Marju Silander**.

— Olemme tehneet paljon töitä sen eteen, ettei tulisi sellaista joka taloa koskettavaa yksityiskohtaista lainsäädäntöä, josta julkisuudessa on paljon nyt puhuttu. Sellaiseen ei pitäisi mennä, vaan me toivomme, että jatkosuunnittelussa direktiivi menee pientaloasukkaita kannustavaan eikä pakottavaan suuntaan, hän sanoo.

Omakotiliitto kuuluu myös Euroopan kiinteistöomistajien liittoon UIPI:iin ja vaikuttaa sitä kautta EU-päätöksentekoon. Omakotiliitto toimii pientaloasukkaiden ja vapaa-ajan asukkaiden palvelu- ja etujärjestönä. Jäsenille tarjotaan maksutonta rakennusneuvontaa, pihaneuvontaa, lakineuvontaa ja energianeuvontaa, jolle näinä aikoina onkin ollut paljon kysyntää.

Energiatehokkuusdirektiivissä on otettava huomioon, että Suomessa talot on rakennettu kestämaan sekä 30 asteen pakkasta että lämpöä, toisin kuin suuressa osassa muuta Eurooppaa, Marju Silander huomauttaa.

— Energiatehokkuustoimia tehdään meillä pientaloihin yleensä muiden remonttien yhteydessä.

Suomessa on jo menty varsin paljon siihen suuntaan, että pientalot eivät ole enää yhden lämmityslähteen varassa.

— Talot, joissa on pelkkä suora sähkölämmitys, alkavat olla jo aika harvassa. Monella on kaksi tai kolmekin eri lämmitysvaihtoehtoa kuten ilmalämpöpumppu tai takka. Myös maalämpö- ja aurinkosähköjärjestelmiä on asennettu paljon.

Energiaremonttia kannattaa tehdä asumisviihtyvyyden ja myös rakennuksen arvon näkökulmasta. Kaikilla kotitalouksilla ei kuitenkaan ole mahdollisuuksia isoihin investointeihin, vaikka halukkuutta energiaremonttiin olisikin.

— Esimerkiksi öljylämmityksestä luopuminen vaatii suunnittelua. Vaikka siihen saakin tukea, se vaatii oman rahoitusosuuden pohtimisen ja ehkä pankkilainankin.

Jos isommat uudistukset on jätettävä tulevaisuuteen, kannattaa lähteä liikkeelle pienemmistä, kuten juuri ilmalämpöpumpun hankkimisesta, Marju Silander sanoo.

EI RYHDYTÄ ELLUN KANOIKSI

Sähkön hinnan odotetaan Olkiluoto 3:n käynnistymisen myötä pysyvän tasaisempana kuin viime vuonna. Silti kriisivuonna opitut hyvät käytännöt kannattaa pitää edelleen, Marju Silander kannustaa.

— Osa ehti jo viime kesänä varautua talveen, mutta juuri nyt on hyvä aika tehdä toimenpiteitä, joiden avulla ensi talveen päästään vielä paremmalla tolalla.

Kesällä kannattaa paikallistaa talosta mahdolliset vuotokoh-

dat ja hoitaa ne kuntoon. Ovatko ikkunoiden tiivisteet kunnossa, vetääkö ovista?

— Monet käyvät kesällä katolla katsomassa, onko siellä kaikki kunnossa. Samalla kannattaa tarkistaa yläpohjan eristys ja tarvittaessa uusia se. Yläpohjan eristämisellä on suuri hyöty, koska lämpö nousee ylöspäin.

Sähköpulan uhan alla suomalaiset oppivat ohjaamaan sähkökulutustaan halvemmille tunneille.

— Nyt kesällä kannattaa selvittää, millaisia säätoimintoja kodissa on, eli miten voi ohjelmoida omat sähkölaitteet toimimaan vaikka yöaikaan, jolloin pystyy hyödyntämään edullisempia hintoja.

Esimerkiksi riittävän suuren lämminvesivaraajan voi ohjata toimimaan vain yösähköllä.

Energiakriisi stressasi, mutta myös havahdutti ihmiset seuraamaan omaa sähkökulutustaan, mikä on erinomainen asia, Marju Silander sanoo. Monet huomasivat tottuneensa olemaan talvella kotona kesävaatteissa, koska oli niin lämmin.

— Sisälämpötilan lasku yhdellä asteella tuo 5 %:n säästön lämmityskustannuksiin. Jotkut laskivat lämpöä liikaakin, esimerkiksi 16 astetta ei ole enää hyvä lämpötila rakennukselle eikä asukkaille. Lain mukaan asumisterveellinen sisälämpötila lämmityskaudella on vähintään 18 astetta.

Nyt kun sähkön hinta on palannut normaalitasolle, ei kannata ryhtyä Ellun kanaksi, vaan elää vastuullisesti, mutta mukavasti, Marju Silander sanoo.

— Korkea energian hinta herätteli meitä, mutta pitkässä juoksussa on tärkeää, ettei ihmisillä ja kotitalouksilla ole jatkuvaa kriisiä ja kuormitusta. Nyt odotetaan, että tulisi vähän aurinkoisemmat ajat.

Lue lisää:
omakotiliitto.fi
astettaalemmas.fi

Varrella virran

OSA 5: PUNKALAITUMENJOKI

TERHI RAUMONEN

Loimijoki
sivujokineen yhdistää
Liekkeen jakelualueet.
Tämä juttusarja kertoo
elämästä joen varrella
ennen ja nyt.

Punkalaitumenjoki on Loimijoen toiseksi pisin sivujoki. Se saa alkunsa Halkivahan kylässä Urjalan rajalla. Suomailta ja pelloilta hiljalleen lirisevät ojat purkavat vetensä lopulta yhteen uomaan, josta muodostuu joki. Alkuun se myötäilee Vesilahdentietä, kunnes Oriniementien risteyksessä erkaantuu siitä ja ottaa suunnan loivasti kohti kaakkoa.

Ollaan Punkalaitumen pohjoispuoleksi kutsutulla alueella, joka ylpeilee olevansa maamme vanhimpia maatalousseutuja. Pohjoiseen jää Liitso-lan kylä. Joki vierii halki Oriniemen kylän. Peltoaukeat sen ympärillä ovat laajoja.

Pienet ja isommat ojat tuovat lisää vettä pitkin matkaa, ja kun saavutaan Koskioisiin, virta alkaa olla aika vuolas. Kyllä tätä jo joeksi kelpaa sanoa.

Joki alittaa Urjalantien. Nyt on syytä pysähtyä ja rämpiä penkereelle, sillä muuten ei huomaa, minkä yli on kulkenut: asfalttipäällysteen ja metallikaiteiden alla piilotelee viime vuonna sata vuotta täyttänyt kaksiaukkoinen kiviholvisilta. Joen perkauksen yhteydessä toinen kaariaukko on jäänyt vaille vettä.

Jokirannassa kuusten takana häämötää entinen Koskioisten kansakoulu. Koulunkäynti siellä loppui jo 1971. Kyläyhdistyksen Facebook-sivulla joku tunnelmoi, miten Koskioisten lapset ovat opetelleet uimaan pikkulahdessa koulun takana.

PIRUKO RIIVAA?

Punkalaitumenjoen suurin sivujoki, Jalasjoki, tuo sille lisää vettä etelän suunnasta. Sivujoen varrella on paikkoja, jotka saavat mielikuvituksen liikkeelle.

Ruotsalaissyntyinen **Lars Schroderus** (tai Schröder) oli yksi Suomen ensimmäisistä maanmittareista. Hänet nimitettiin Uudenmaan ja Hämeen piirin maanmittariksi vuonna 1640. Schroderus mittasi ja piirteli karttalehdiksi nämäkin seudut. Jalasjoen itärannalla olevan kallion kohdalle hän kirjoitti Koukon Callio ja Olim Mansio Diabolica.

Aloitteleva latinisti voisi epäillä, että maanmittari oli löytänyt Punkalaitumel-

Kuva Talonpoikaismuseo Yli-Kirra

Kahvitauko vinttikaivolla. Kaikkien Aikojen Maatalousnäyttely 2018.

Sudenkuoppa

ta itsensä paholaisen kartanon. Hiukan tylsempi suomennos kuuluu, että Koukonkallio on entistä pakanallista maata. Pirunkartano-suomennos kyllä puolustaisi paikkaansa sikäli, että löytyyhän Punkalaitumelta myös Konatunkellari, lohka-reluola, jossa piru tunnetusti asui ja kävi maanalaisia käytäviä pitkin epäilyttävillä retkillään Sastamalassa saakka.

Maanmittarin merkintä askarrutti ihmisiä melkein 300 vuotta myöhemmin, kun seudulta koottiin suullista perimätietoa. Paikalliset olivat sitä mieltä, että Koukonkallio oli ollut pakanallisen ajan pyhä paikka. Arkeologit tekivät kaivauksia. Kelkan talon isäntä kertoi, että mäellä oli joskus ollut kivrakenteita, jotka olivat näyt-

täneet suurten rakennusten jäännöksiltä. Muistitiedon mukaan Koukonkalliolla oli isonvihan aikaan ollut "herrojen asumuspaikka".

Kartalle on edelleen merkitty Koukonmäki. Kouko on suomalaisessa kansanperinteessä merkinnyt monenlaista pahaa olentoa: kummitusta, ilkeää haltijaa tai petoeläintä kuten karhua. Ketä tai mitä Koukonmäellä on muinoin palvottu, se ei ole selvinnyt.

Rikkaampi tarinaperinne liittyy Ämänlammiin, joka muodostui Jalasjoen kuivuneen uoman kohdalle ja katosi myöhemmin kokonaan. Nimen mukaisesti perimätieto kertoo, että lampeen on hukunut nainen. Tragediasta on talletettu eri

Yli-Kirran "Koiramäen talo".

Punkalaitumen kunnantalo.

versioita: Hurjimman mukaan naisen kohdalla liittyi Koukonkallion pakanalliseen uhripaikkaan, ja hänet hukutettiin lampeen "uskonriitojen" vuoksi. Kesyimmän version mukaan läheisen talon emäntä hukui lampeen tapaturmaisesti. Nyt lammen kohta on keskellä peltoa.

Jalasjoen länsipuolelle jää Porttikallion urheilukeskus. Siellä on aikanaan järjestetty ampumahiihdon SM-kisojakin. Koska Porttikalliolla on käytössä lumetusjärjestelmä, voi siellä vähälumisinkin talvina hiihtää verenmaku suussa. Rauhallisempikin tahti varmasti onnistuu, mutta noin ilmaisten muodostuu sopiva aasinsilta: kauan sitten noilla samoilla kallioidella, joilla ladut nyt kiertävät, on ollut mestauspaikka. Paikkaa kutsuttiin kauhun kankaaksi.

KÄPÄLÄLAUTA JA KÖYDENPUNONTAA

Jälleen joki halkoo laajaa peltoaukeaa, joka on entistä järven pohjaa. Suuren Talalanjärven rannoilla asuttiin jo kivikaudella, ja järvi soistui ja kuivui pois vasta historiallisena aikana.

Lähestytään Punkalaitumen keskustaa. Muutaman sadan metrin päässä joesta sijaitsee idyllinen pihapiiri: Yli-Kirran talonpoikaismuseo. Sinne ei kuulu uutta, vaan vanhaa. Siellä voi esimerkiksi oppia, millainen on käpälälauta, ja miten punotaan köyttä.

– Tervetuloa 1800-luvulle! Museo tunnetaan suosittuna koko perheen retkikohteena ja myös **Mauri Kunnaksen** Koiramäen talona. Paras tilaisuus tutustua 1800-luvun satakuntalaiseen elämänmenoon on heinäkuun ensimmäisenä viikonloppuna järjestettävä "Kaikkien Aikojen Maatalousnäyttely", jolloin museon talkooväki

esittelee entisajan työtapoja ja elämää, mainostaa Punkalaitumen museo- ja -tiseutuyhdistyksen sihteeri **Aki Mikkola**.

Kovin kaukana joesta ei ole Punkalaitumen kunnantalokaan. Jugend-henkinen kaksikerroksinen puurakennus on syytä huomioida paitsi 100-vuotissyntymäpäivänsä vuoksi, myös siksi, että se on 2009 Kuntaliiton toimesta valittu kolmen Suomen kauneimman kunnantalonsa joukkoon. Komean mansardikaton verhoaman talon ehkä kaunein yksityiskohta on lanterniini eli lyhtyä muistuttava pikkuinen torni.

Joki vierii Sarkkilan sillan ali. Sarkinrannassa on vietetty monet juhannusjuhlat. Kokko on sytytetty sillan pieleen, ja sillalla on tanssittukin.

Puolen kilometrin päässä valkoinen, puinen kävelysilta yhdistää Punkalaitumen kirkon ja hautausmaan vastarannalla sijaitsevaan pappilaan. Puukirkko on vuodelta 1774, mutta ehkäpä hiukan kalpenee satakunta vuotta myöhemmin rakennetulle pappilalle. Uusrenessanssityylinen puupappila on Suomen suurimpia ja epäilemättä myös kauneimpia pappiloita.

ENSIN PUIMAAN, SITTEN UIMAAN

Jäädään vielä toviksi kirkon puoleiselle rannalle. Joenmutkassa päivystää entinen Sarkkilan kansakoulu, joka valmistuessaan 1874 oli koko läänin ensimmäinen maalauskansakoulu. Melkein sata vuotta se ehti sivistää nuorisoa, ennen kuin uusi koulu rakennettiin kunnantalonsa naapuriin. Suojellun koulurakennuksen osti vuonna 1998 Koulutintti Oy, joka remontoi talon ja perusti sinne majoitus- ja pitopalveluyrityksen.

Sakari ja **Hanna-Riitta Pärssinen** pelastivat huonoon kuntoon päässeän ra-

kennuksen viime hetkellä. Nyt yrittäjät alkavat olla "väärää vuosimallia", sanoo Sakari. Menossa on pohdinta paikan tulevaisuudesta.

– Kuuluisiko koululle ihan oikea museorooli, niin kuin Koiramäen talollekin, vai edelleen pitopalvelua tai vastaavaa? Ainakin Museoviraston suojeleman rakennuksen ja sivistystyön 150-vuotisjuhlalat haluamme viettää. Lasten koulunkäynti ja sivistäminen on Punkalaitumella edelleen tärkeää, minkä osoittaa uuden oman lukionkin rakentaminen muutama vuosi sitten tähän pieneen pitäjään. Viime vuonna Punkalaitumen lukio oli vertailussa koko Pirkanmaan paras, Sakari kehuu.

Hänet tunnetaan Punkalaitumella jokilautturina, jonka kipparoima lautta kuljettaa ihmisiä kesäisin.

– Jokiveden laatu on nykyisin niin hyvää, että se kelpaa ainakin saukoille, majaville ja lähes kaikille kaloille. Punalihaistekin kalat siinä istutettuna elävät. Liiat pöpöt ovat siitä hävinneet, vaikka savinen maaperä antaa joelle sen värin. 24 vuotta olen jo joessa uinut joka vuosi.

Jokiuoman rinnalla on ammoisista ajoista kulkenut tie. Sitä pitkin ulvilalaiset kulkivat Helsinkiä rakentamassa 1500-luvulla.

Keväällä 1918 jokivartta marssivat sisällissodan länsisuomalaiset taistelijat Urjalan ja Vesilahden kautta osallistumaan Tampereen taisteluihin. Niiden jälkimaininkeihin liittyi Sarkkilan koulukin, jonne teljettiin noin 30 punaista naisvankia.

Tilapäisenä vankilana toimi myös vuonna 1908 rakennettu Mäenpään työväentalo, joka pörhistelee mällään punaisena ja komeana. On aihettakin: Unescon maailmanperintöluetteloon ehdotetaan kahta

Koulutintti

Pappila

Mänpään työväentalo

Kuva Hanna-Riitta Pärssinen

suomalaista työväentaloa, jotka ovat Pääsitorni Helsingissä ja Mänpään työväentalo Punkalaitumella.

Jatketaan eteenpäin Taikayöntietä. Seläin nimen tälle seututielelle numero 230 on annettu. Urjalasta Punkalaitumen kautta Huittisiin kulkeva tie haluttiin noin 25 vuotta sitten brändätä matkailutiekse. Nimensä se sai **Martti "Huuhaa" Innasen** kappaleesta. Urjalan taikayö oli hitti syksyllä 1967. Ensin kaikki puimaan, sitten kaikki uimaan, Innanen lauloi. Nyt meillä on Taikayöntien lumo -niminen Leader-hanke, jossa reitille haetaan uutta nostetta.

Innanen lauleli maalaisromantiikasta kieli poskessa, mutta yhden jos toisenkin kerran Punkalaitumenjoen rannoilla miehen palaa sama ajatus: juuri tältä maalla kuuluu näyttää.

POIS VETELYYS JA VIINANKATKU

Seuraavaksi saavutaan kartan mukaan Haviokoskelle, mutta kyllä tämä seutu Haukankoskenakin tunnetaan. Täällä on ollut Punkalaitumen historiallisen ajan vanhin asutuskeskus ja myös vanhin osuusmeijeri. Killan meijeri ylpeili 1929 lehti-ilmoituksessaan sillä, että sen voi oli palkittu maakunnan parhaana.

Samana vuonna sanomalehti Uusi Aura julkaisi ison artikkelin Punkalaitumesta. Yksi vierailukohde oli kolme vuotta ai-

emmin ovensa avannut Haukankosken työlaitos. Vuonna 1922 voimaan tulleen köyhäinhuoltolain myötä Suomeen perustettiin niitä koko joukko.

"Niinkuin tiedetään syntyi työlaitos sen tähden, että kuntain köyhäinhoitomenot, jotka muutenkin alkoivat suhteettomasti nousta, saivat tuntuja lisämenoja siitä, että työkykyiset perheenhuoltajat jättivät perheensä kuntain huollettavaksi, viettäen itse joko kulkurielämää tai juopottelevan elämänsä tähden olivat tähän saamattomia" (Uusi Aura 11.12.1929).

Uuden Auran mukaan työlaitoksen osakkaina oli läntisen Suomen 88 kuntaa, joiden alueelta passitettiin laiskat juopot ja "liian iloiset naiset" kuokkimaan suota ja tekemään maataloustöitä. Maaseudun raikkaassa ilmassa heidät yritettiin saada ryhdistäytymään.

Työlaitosten jälkimaine ei ole ollut järin hyvä. Siihen liittyy tarinoita pakkosteriloinneista ja raskaasta raatamisesta huonoissa oloissa. Vaikka kyse ei ollut vankeudesta, suljettiin kiinni jääneet karkurit eristysselleihin.

1970-luvulla Haukankosken työlaitos muuttui päihdehuoltolaksi. 1990-luvulla tiloihin avattiin vastaanottokeskus, joka välillä suljettiin, mutta avattiin uudelleen 2008 ja suljettiin jälleen 2020. Päärakennuksessa toiminut Punkalaitumen uimahalli suljettiin samana vuonna. Kunta ai-

koo myydä rakennuksen huutokaupalla.

2021 kunta ja teatterikerho keräsivät Haukankoskelta muistitietoa, jonka pohjalta teatterikerho valmisti draamakierroksen autenttisella paikalla. Samana vuonna Helsingin Sanomat kyläili Haukankoskella ja totesi, että työlaitoksen pihapiiri on säilynyt laitospuolen asussaan. "Nyt hallintorakennus nököttää toimitettomana mäennyyppylän päällä. On myös kolho päärakennus asuutiloineen, vanhat puu-, tiili- ja metallityövästävät sekä navetta ja kanala", HS kuvaili.

SOUVARIT SUULISSA

Haukankoskelta sai alkunsa Punkalaitumen sähköistämisen pienellä voimalaitoksella ja myllyllä yli 100 vuotta sitten. 1950-luvulla tulipalo tuhosi voimalaitoksen, josta olisi voinut tulla museokin. Nyt paikalla on säännöstelypato. Kun helmikuussa 2016 sen nostokoneisto jumittui, sulamis- ja sadevesistä syntynyt tulva uhkasi Punkalaitumen keskustan rakennuksia.

Seuraavana vuorossa on Killankoski, joka antoi nimen meijerillekin. Perimätiedon mukaan näillä main olisi sijainnut Punkalaitumen ensimmäinen kirkkokin, Killan kirkko. Siitä ei ole kuitenkaan löydetty merkkejä.

Näissä maisemissa on vietetty vappuja sankoin joukoin, sillä takavuotena koskis-

Työlaitoksen navetassa toimivat nyt kunnan työpaja ja pesulayritys.

Kunta yrittää myydä työlaitoksen päärakennuksen.

Kuva Mikael Tuominen

Hirvensuulissa tanssitaan.

sa oli melontatapahtumia, joihin tultiin tänne Raumalta saakka. Koskia tosiaan riittää: aivan peräkkäin ovat Kannastonkoski, Vanttilankoski ja Korrinkoski. Huitisiin saavuttaessa korkeuseroa on kertynyt 40 metriä.

Vanttilan kylän jälkeen saavutaan Huitisten rajalle ja samalla maakuntarajalle. Ohitetaan Suttilan sievä nuorisoseuran talo, Kalliola, ja toivotetaan sille onnea jo etukäteen – talo nimittäin viettää ensi vuonna 100-vuotisjuhliaan. Ehkä siellä sitten tanssitaan.

Hirvelän kylän kuuluisassa tanssipaikassa, Hirvensuulissa, tanssitaan jo nyt. Tanssikeisari **Tauno Heikkinen** alkoi järjestää tilallaan tansseja vuonna 1995, ja hänen manttelinperijäkseen ryhtyi viime syksynä nuori **Jeremias Grönqvist**.

– Jo maaliskuussa meillä oli melkein 300 henkeä tanssimassa, ja kohta lähtee asuntoautoväkiin liikkeelle. Parhaimmillaan täällä tanssitaan kolme kertaa viikossa, uusi yrittäjä kertoo.

Vuosittain tanssijoita käy noin 20 000. Eniten väkeä vetävät tietysti isot nimet, joita tanssilavoilla ovat **Saija Tuupanen**, Souvarit ja **Kyösti Mäkimattila**.

– Olisipa se hienoa, jos saataisiin yhtä aikaa 600-700 ihmistä tanssimaan, Jeremias Grönqvist haaveilee ja kertoo, että juhannuksena Hirvensuulin kansoittavat parkettien partaveitsien sijaan ne, jotka

Kuva: Postimuseo

Punkalaitumen postitoimiston ensimmäinen postiauto Mäkitalon pihassa Kouvolan kylässä vuonna 1924.

käyvät tansseissa kerran vuodessa.

Joen viimeiset kilometrit ovat käsillä. Kohta se saapuu Huitisten keskustaan, jossa se yhtyy Loimijokeen yli 50 kilometrin matkan jälkeen.

Luulitteko muuten, että piru on riivannut ihmisiä vain Punkalaitumella? Ehei, kyllä se täälläkin on nähty. Löysälästä pitäisi löytä kivi, jota kutsutaan Pirunmakaukseksi. Turusta markkinoilta palaavat äijät ovat nähneet siinä itsensä paholaisen köllöttelemässä. Kiven tunnistaa siitä, että siihen on jäänyt iso syvennys pirun pään kohdalle.

Jutun lähteet:

Punkalaitumen työlaitoksen jäsenkuntain luku on jo 88. Uusi Aura 11.12.1929.
Niilo Valonen: Koukonkallion perimätieto. Kalevalaseuran vuosikirja 38, 1958.
Jantso Jokelin: Löysäläiset on pantava töihin. Helsingin Sanomat 22.8.2021.
Aina Lähteenoja: Suur-Huitisten pitäjän historia vuoteen 1639.
Monet jutun tiedot on kertonut Sakari Pärssinen, mistä hänelle lämmin kiitos!

Haukankosken säännöstelypato.

Punkalaitumenjoki Huitisissa. Vastarannalla on vanha meijeri.

Yleisestä hintojen noususta huolimatta aurinkosähköjärjestelmien kokonaishinta ei ole noussut merkittävästi. Edelleen on hyvä hetki ryhtyä vihreän sähkön tuottajaksi.

TERHI RAUMONEN
Kuvat: Sallila Energia

Jokainen aurinkopaneeli lisää energiaomavaraisuutta

Aurinkosähköllä menee lujaa. Vuoden sisällä myös Sallilan verkkoalueelle on asennettu ennätysmäärä aurinkosähköjärjestelmiä koteihin, yrityskiinteistöihin ja maatiloille. Energia-päällikkö **Markus Juhala** aloitti työssään viime vuoden tammikuussa ja joutui kevään tullen melkoiseen pyörytykseen.

– Vuosi on ollut kiireinen ja opettavainen. On sellainen olo, että olen päässyt hommaan hyvin kiinni ja oppinut paljon aurinkosähkön tekniikasta, teoriasta, mitoituksista ja sijoittelusta – niinhän siinä käy, kun työskentelee itseään kiinnostavan aiheen parissa, hän sanoo.

Sähkön hinnan nousu ja huoli sähkön riittävydestä saivat aurinkopaneelista kiinnostuneet kuluttajat ja yrittäjät liikkeelle sankoin joukoin.

– Kysyntä on yllättänyt. Se räjähti käsiin viime helmikuussa, kun sota Ukrainassa alkoi, ja kasvoi vuoden loppua kohti. Meidän piti laittaa nettisivuille ilmoitus, ettemme suuren kysynnän vuoksi toistaiseksi laske uusia tarjouksia. Menimme joksikin aikaa ihan tukkoon. Vasta marraskuun tienoilla kysynnän kasvu alkoi taittua.

Aurinkosähköjärjestelmiä on Sallilassa myyty jo useampia vuosia. Paneeleita hankittiin pitkään melko varovaisesti, ja niiden hyödyllisyyteen Suomen oloissa saatettiin suhtautua epäilevästi. Tilanne on kuitenkin muuttunut.

– Aurinkopaneelien yleistyessä niistä

on opittu lisää ja saatu hyviä kokemuksia. Viesti on tavoittanut monet, ja mielipiteet ovat muuttuneet. Monilla vaakakupissa painavat lisäksi ekologiset arvot ja oma-varaisuus.

Sallilan asiakkaat tuntevat samaa huolta kuin muutkin suomalaiset siitä, että Suomessa ollaan osittain tuontisähkön varassa. Yhä useammista tuntuu, että on oikea hetki kantaa oma kortensa kekoon tuottamalla itse osan käyttämästään energiasta.

OLENNAISTA OIKEA MITOITUS

Yleinen hintojen nousu on koskettanut myös aurinkosähköjärjestelmiä. Järjestelmän pääkomponentit ovat paneelit, aurinkosähköinverterit ja asennustelineet.

– Paneelien hinnat nousivat koko viime vuoden ja olivat huipussaan loppuvuodesta. Alkuvuodesta ne tulivat jonkin verran alas. Eurooppalaisten invertterien hinnat ovat nousseet, koska valmistuskapasiteetti on rajallinen, ja kysyntä kovaa. Selvin hintakorotus on ehkä ollut asennusmekaniikassa, eli alumiinitarvikkeiden hinta nousi viime vuonna ja näyttäisi siltä, etteivät ne hirveästi tule laskemaan tänä vuonna, Markus Juhala kertoo.

Suurta hintojen nousua hän ei ennusta.

– En usko, että hirveää hintapainetta on, mutta hintojen laskuakin voi joutua odottamaan hyvän tovin, jos ympäristö pysyy yhtä inflatorisena. Valmistuskapasiteettia kyllä lisätään koko ajan maailmanlaajui-

sesti, kun aurinkosähkö yleistyy.

Uuden aurinkosähköjärjestelmän kannattavuus elää paitsi sähkön hinnan, myös hankintakustannusten kautta. Järjestelmän kannattavuutta laskiessa olennaisinta on edelleen sen koko suhteessa omaan kulutukseen, Markus Juhala sanoo.

– Olen ohjeistanut, että järkevä mitoitus on vähän kiinteistöstä ja kulutusprofiilista riippuen sellainen, että järjestelmä tuottaa sähköä vuosittain 15-35 % kokonaiskulutuksesta. Monella viime vuonna oli vähän sellainen mentaliteetti, että nyt koko katto äkkiä täyteen paneeleja, ja minä sitä vähän toppuuttelin. Viime vuosi oli poikkeuksellinen, sillä kesällä sähkön hinta oli tosi korkealla. Ei välttämättä kannata peilata 20 vuoden aikajänteelle sitä samaa tasoa.

Oikea mitoitus on siis erityisen tärkeä, jos aurinkosähköjärjestelmää ajattelee investointina. Jos taas sitä miettii vihreän lähituotannon ja omavaraisuuden näkökulmasta, on tilanne hiukan toinen.

– Kattoasennuksessa voi laskea, että yksi kWp paneelien yhteenlaskettua pikitehoa tuottaa vuodessa keskimäärin 850 kWh energiaa. Harjakatolle asennettuna 1 kWp asennettuna vaatii tilaa noin viisi neliömetriä. Tasakatolle ja maa-asennuksessa tilantarve on noin 10 neliötä / kWp, Markus Juhala antaa suuntaviivoja aurinkopaneelien pohtivalle.

MAATILOJEN TUKI MUUTTUU

Aurinkosähköjärjestelmän hankkijoille on edelleen tarjolla tukia. Kotitaloudet saavat asennustyön osuudesta 40 %:n kotitalousvähennyksen. Yritykset voivat saada Business Finlandin kautta energiatukea, joka on 15 % järjestelmän hankintahinnasta, kun se on vähintään 10 000 euroa.

Edellinen rahoituskausi maatalouden investointituille kattoi vuodet 2014–2022. Nyt on siis alkanut uusi tukikausi, ja tuen ehdot ovat päivittyneet.

– Viime vuonna tuen määrä oli 40 % kokonaisurakkahinnasta. Yksikköhintana, josta tuki laskettiin, käytettiin 850 euroa/kWp. Jos siis järjestelmä maksoi vaikka 1000 euroa/kWp, tukea sai 850 euron osuudesta sen 40 %. Tänä vuonna tuki muuttui niin, että tukiprosentti kokonaisurakkahinnasta on 50, ja hyväksytty yksikkökustannus on 1115 euroa/kWp. Uudet ehdot ovat aurinkosähkölle todella myönteiset ja kattavat myös paremmin aurinkopaneelien asennuksen maahan, mitä itse suosittelen aina kun se on mahdollista, Markus Juhala sanoo.

Taloyhtiöille uusia mahdollisuuksia avasi vuoden alussa voimaan tullut laki energiayhteisöistä. Aiemmin taloyhtiöihin asennettujen aurinkosähköjärjestelmien tuottoa on voitu hyödyntää vain kiinteistön yleisten ja yhteisten tilojen kulutuksessa. Nyt siitä voivat hyötyä kaikki asukkaat.

– Koko järjestelmän tuotto jaetaan kaikille huoneistoille taloyhtiössä sovitun jakoperusteen mukaisesti esimerkiksi neliömäärän tai osakemäärän perusteella. Kaikki energiayhteisöön liittyneet pääsevät siis hyötymään paneelien tuotosta sähkölaskussaan. Enää ei yksittäisten osakkaiden tarvitse miettiä omaa järjestelmää, vaan se voidaan hankkia yhteisesti.

Kiinteistöliitto järjesti Sarka-museolla helmikuussa taloyhtiöiden edustajille suunnatun tapahtuman, jossa Markus Juhala kävi kertomassa energiayhteisöistä. Paikalle oli saapunut yllättävän suuri joukko aiheesta kiinnostuneita.

– Vielä kysyntä on taloyhtiöissä ollut aika varovaista, enemmänkin tiedustelevaa. Ensimmäiset kohteet olemme kuitenkin jo toteuttaneet, ja lisää on tulossa.

Edelleen on hyvä hetki hankkia aurinkosähköjärjestelmä kotiin, mökille tai maatilalle.

"Töitä riittää ja kiinnostus on kovaa"

Aurinkosähköasioissa asiakkaita palvelee Sallilassa nyt myös **Marko Nurmi**. Hänen kotinsa on vanha maatila, jonne sähköä tuottavat aurinkopaneelit.

Helmikuussa energiapäällikkö Markus Juhalan oikeana kätenä aloitti Marko Nurmi. Hän suoritti sähköautomaatioasentajan tutkinnon Loimaan Novidassa kuusi vuotta sitten ja työskenteli sen jälkeen pääasiassa sähköverkkojen parissa. Sitä ennen työuraa oli kertynyt kaupan alalla, kuljetusalalla ja yrittäjänä.

– Sähköala tuntui monipuoliselta ja kiinnostavalta alalta, ja sitä se todella nyt on, kun eletään murrosaikaa energia-asioissa. Jatkuvasti tulee uutta, ja opettelemista riittää. Työ ei pääse millään käymään tylsäksi, hän sanoo.

Marko Nurmi työskentelee Sallilassa energia-asiantuntijana aurinkosähkön ja jatkossa myös latausasemien parissa.

– Töitä riittää, sillä aurinkosähkö kiinnostaa ihmisiä tosi paljon. Paneeleja ei todellakaan tarvitse tyrkyttää, vaan pikemminkin joutuu toppuuttelemaan, etteivät ihmiset hankkisi ylisuuria voimaloita omaan kulutukseensa nähden.

Kun Marko haki töihin Sallilaan, oli kiinnostavan tehtäväkentän ohella merkityksellistä se, että työnantaja vaikutti luotettavalta toimijalta. On ollut mukava huomata, että asiakkailta on samanlainen käsitys, hän sanoo.

– Paljon kuulee sitä, että kaikenlaisia kaupustelijoita soittelee ja tulee käymään, mutta silti asiakkaat haluavat ottaa paneelinsa meiltä, koska meihin luotetaan. Moni arvostaa sitä, että olemme paikallinen toimija.

Sallilan alueella on paljon maatiloja, ja monet niistä ovat jo hankkineet tai hankkimassa omia aurinkopaneeleja.

– Se tuli vähän yllätyksenä itselleni, miten isoja aurinkosähköjärjestelmiä maatiloille hankitaan. Monta on laskennassa tälläkin hetkellä.

Marko ajaa Alastarolle töihin reilun 40 kilometrin päästä Koskelta, missä hän asuu vaimonsa ja 6-vuotiaan tyttärensä kanssa. Vapaa-aika kuluu paljolti lapsen harrastusten parissa.

– Tyttärellä on liikuntaharrastuksia ja soittoharrastuksia. Asumme vanhalla maatilalla, ja siellä riittää ylläpitoa ja remonttia, joten vapaa-ajan ongelmia ei ole. Jos sattuu aikaa jäämään, niin omia harrastuksia ovat metsästys ja ammunta. Koiran kanssa tulee paljon liikuttua luonnossa. Se on huskyn ja malamuutin sekoitus ja tarvitsee paljon liikuntaa.

Viime vuonna kotitalon katolle asennettiin aurinkopaneelit.

– Olin hiukan skeptinen aurinkosähkön suhteen, mutta nyt on mieli muuttunut, kun olen huomannut, että niistä todella on hyötyä. Tuottoa tulee aika hyvin syksyllä ja keväälläkin. Nyt voin kertoa asiakkaille ihan omastakin kokemuksesta, että homma toimii.

Ylös, ulos ja liikkeelle!

OLETKO
KÄYNYT?

Jäikö ”kesäksi kuntoon” taas haaveeksi? Ei haittaa! Kesällä ulkona on niin mukava liikkua, että kuntokin kasvaa kuin huomaamatta. Liekkeen levikkialueella on mahdollisuus monipuoliseen ulkoliikuntaan niin kaupunkialueella, luonnon helmassa kuin vesistöissäkin.

Aloitetaan kierros Huittisista, jossa talviturkki heitetään tietysti jokeen: yleiset uimarannat ovat Karhinie- messä Kokemäenjoen varrella ja keskus- tassa Loimijoenpuistossa. Molempia ui- marantoja huolletaan kesäkuun puolesta välistä elokuun loppuun saakka. Myös VPK:n rantana tunnetun Loimijoenpuis- ton uimalaituri, pukukopit ja kalusteet on hiljattain uusittu.

Frisbeegolfista on tullut hittilaji, jota harrastaa jo joka viides suomalainen aikuinen, ja nuorisosta vielä useampi. Huittisten keskustan puistoalueilla kier- telee komea 20-väyläinen rata, joka alkaa jäähallin luota. Sieltä löytyy myös radan kartta. Vampulan ulkoilumajan maisemis- sa tarjolla on 18- ja 10-väyläiset metsäiset radat.

Huittislaiset saivat kolme vuotta sitten Kännölän ulkoilualueelle omat kuntopor- taansa, jotka nimettiin Tahdon portaiksi. Huittisten liikuntapalveluiden Facebook- sivulla on video, josta voi poimia itselleen sopivia treenivinkkejä. Kännölän valais- tuilla kuntoradoilla voi juosta tai vaikka sauvakävellä. Ulkoilureittien lähtöpaikan ja parkkipaikan vierestä löytyy myös ulko- kuntosuunnitelmia.

Keskustaan uimahallin taakse valmistui neljä vuotta sitten monipuolinen liikunta- puisto, josta löytyy omat alueensa ikäih- misten kuntoiluun, crossfittiin ja kehon- painoharjoitteluun. Lapsille alueella on kiipeilyrata sekä polkupyörille, skooteille ja skeiteille tarkoitettu pumtrack-rata.

Luonnon helmaan kaipaaville liikkujil-

lekin löytyy paljon vaihtoehtoja. Vanhan- kosken lehtojensuojelualueella Loimijoen rannalla on kilometrin mittainen opastet- tu luontopolku. Lisäksi siellä on kahdek- san hengen nukkumalaavu, tulenteko- paikka ja esteeton käymälä.

Kännönvuorelta lähtee 12 kilometrin mittainen maastopyöräily- ja patikoin- tireitti, joka kulkee Vihkimysvuoren ja Pyölönvuoren komeissa maisemissa. Reittikartta löytyy Huittisten kaupungin sivuilta. Reitin varrella on neljä laavua, joilla on tulentekomahdollisuus.

Puurijärvi-Isosuo kansallispuistossa on laavu ja tulentekopaikka Ala-Kauvat- sanjoen varrella. Sen yhteydessä on telt- tailupaikka, ja joessa on laituri uimapor- taineen. Paikkaan voi rantautua vaikka kajakilla. Jos omaa ei löydy, sellaisen voi vuokrata Kokemäenjoen varrella toimi- vasta Kajakikioskista, joka vuokraa myös sup-lautoja, reppulauttaa, retkeilymajoit- teita sekä järjestää retkiä ja kursseja me- lojille.

Toinen kajakkeja, kanootteja ja sup- lautoja vuokraava yritys, Lauhan Kanootti- vuokraamo, toimii Kokemäenjoen varrella Lauhan kylässä.

KIRJASTOSTA VOI LAINATA SUP-LAUDAN

Punkalaitumen väki polskii kesäisin Veh- kajärvellä, jossa kunnalla on kaksi yleistä uimarantaa, Järvelän ja Kivirannan. Myös Punkalaitumen keskustassa Emmanpuis- tossa on pieni uimalampi. Toki Punkalai- tumenjokeenkin voi pulahtaa, esimerkiksi

Sarkinrannasta.

Vartiolan urheilualueella on paikkoja niin jalkapallon, rantalentopallon, pesä- pallon kuin mölkyn ja petankinkin pa- laamiseen. Ulkoilun alueen hoitajalta voi lainata yleisurheiluvälineitä. Monenlaisia kuntoiluvälineitä voi lainata myös Pun- kalaitumen kirjastosta, jossa on tarjontaa sup-laudasta hyppykeppiin ja kahvakuu- liin.

Vartiolassa pääsee pelaamaan frisbee- golfia 7-väyläisellä radalla. Haasteellisem- pi 9-väyläinen rata löytyy Porttikalliolta. Siellä kuntoilijoiden käytössä ovat myös 1-6 km:n mittaiset pururadat, joista ly- hymmät ovat valaistuja. Lenkin jälkeen voi vielä hikoilla 2019 uusitulla monipuoli- sella ulkokuntoilualueella, johon kuuluvat esimerkiksi aitaohjaukseline, gladiaattori- tikkaat ja punnerrustokit.

Rauhallisempaan menoon Porttikalli- olla on tarjolla 1,5 kilometrin mittainen luontopolku. Toinen luontopolku löytyy Oriniemestä.

Erityisesti ikäihmisten liikkumiseen on suunniteltu Pakarin palvelukeskuksen lä- heinen ulkoilun alue, jonka polun tasaisella pohjalla pääsee liikkumaan myös pyö- rätuolilla ja rollaattorilla. Alueelta löytyy kota ja kunnan ylläpitämä ilmainen mini- golfraita.

MAATRAMPOLIINEJA JA PUMTRACK-RATA

Ypäjällä on viime vuosina panostettu pal- jon ulkoliikuntapaikkoihin. Pertunkaaren urheilualueella on valaistu kuntorata, ul-

Kuva: Juhamatti Jokinen

Kuva: Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto ry

TURVALLISESTI VEDEN ÄÄRELLÄ

- Käytä pelastusliivejä aina vesillä liikkuessasi.
- Muista, että alkoholi ei kuulu vesille.
- Valvo lapsia erityisen tarkkaan veden äärellä, käden mitan päässä.
- Varmista ennen veteen hyppäämistä, ettei pinnan alla piile vaaraa.
- Arvioi oma uimataitosi realistisesti ja ui sen mukaisesti.
- Ui rannan suuntaisesti, jotta jalkasi ylettyvät tarvittaessa pohjaan.
- Ota kaveri mukaan uimaan ja saunomaan.
- Opettele lapsen kanssa säännöt, kuinka veden äärellä tai vedessä toimitaan.

(Lähde: Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto ry)

kokuntosali, 9-väyläinen frisbeegolfrata ja kuusi maatrampoliinia. Viime kesänä sinne valmistui pumptrack-rata.

Urheilukentän luota lähtee 10 kilometrin mittainen Talastuvan ulkoilureitti, joka nimensä mukaisesti vie Talastuvalle. Matkalla on kaksi muutakin taukopaikkaa: Kolin kota ja Tolmin laavu.

Kaksi vuotta sitten keskustan tuntumaan Rautarinteeseen rakennettiin kuntoportaat. Rautarinteestä löytyy myös laavu tulentekopaikkoineen ja käymälä.

Uimaan Ypäjällä pääsee kolmessa erilaissa kohteessa: Ypjänselän seurantalonsa vieressä on tarjolla uimakulju Loimijoessa. Murskan uimala puolestaan sijaitsee entisessä kallioulouhoksessa 10-tien varrella. Piilikankaalla tarjolla on hiekkaranta puhtasvetisen lammen rannalla noin seitsemän kilometrin päässä Ypäjän keskustasta. Uimarantojen palveluihin kuuluvat pukukopit ja käymälä, Murskan uimalassa lisäksi grillikatos.

Ypäjän trampoliinipuisto

Kuva: Juhamatti Jokinen

Vesille mielivät voivat vuokrata kunnan sup-lautoja ja kanootteja. Vuokrausta hoitaa Loimijoki Golf.

LOIMAALLA RIITTÄÄ LAAVUJA

Loimaalla ulkokuntosalilla voi rehkiä liikuntahallin päädyssä ja Keskuspuistossa.

Eri puolilta kaupunkia löytyy valaistuja kuntoratoja. Loimaan keskustan alueella ratoja on kolme. Urheilukeskuksen kuntoradan alussa vesitornin vieressä on kun-

toportaat ja niiden läheisyydessä laavu. Laavu löytyy myös eteläisen kuntoradan varrelta. Juven kuntoradan lähtöpaikan läheisyydessä on grillikatos.

Hirvikoskella on noin kilometrin mittainen kuntorata. Alastaron kirkonkylän ja Metsämaan kuntoratojen varrelta löytyy myös laavu, Alastarolta lisäksi 10-väyläinen frisbeegolfrata. Niinjoella Kertunmäen kuntoradalta voi poiketa Kertunmäen kodan lisäksi Heikinpirtin laavulla ampu- maradan lähellä.

Kurittulan kuntorata eli Rydön rinki on valaisematon, ja sen korkeimmalla kohdalla Kiimavuorella on laavu. Metsämaan kahden kilometrin valaistun kuntoradan käyttäjä löytää laavun läheiseltä metsä- tismajalta.

Melliläjärven kuntorata kiertää tekojärven ympäri. Alueelta löytyy myös 18-väyläinen frisbeegolfrata, jonka maisemia käyttäjät kiittelevät kauniiksi. Frisbeen viskomisen jälkeen voi virkistäytyä pu- lahtamalla Melliläjärveen, jonka vesi on puhtasta ja kirkasta. Uimarannalta löytyy hyppytorni, erillinen matalampi ranta lapsille, vessat, pukukopit ja ulkosuihku. Rantakahvilasta voi vuokrata rannalle sopivia pelejä ja vesiurheiluvälineitä, esimerkiksi sup-lautoja. Rannan lähellä on beach vol- ley -kenttiä.

Toinen uimapaikka löytyy Pappisten- järveltä, jossa on lapsiystävällinen hiekkaranta ja pukukopit. Kyläyhdistykseltä voi vuokrata rannan lähellä olevaa saunamökkiä.

Alastaron keskustan tuntumassa on uimapaikka Loimijoessa. Loimikodin uimapaikan ranta-alueelta löytyvät laiturit, pukukoppi ja käymälä.

MINIGOLFIA JA MAGNEETTIKAHVAKUULIA

Löytyykö notkeutta parkourin harrastamiseen? Vai olisiko aika kokeilla jousiammun- ta? Forssassa on mahdollisuus molempiin. Heikan koulun pihassa on parkourilaitteita ja Vieremän montulla jousiammuntarata, jossa toimintaa järjestää Ilvesnuoli. Mini- golfia pääsee puolestaan pelaamaan Put- taamossa Talsoilan puistossa.

Lamminrannan liikuntapuiston alueel- ta löytyy ulkokuntoilulaitteita joka läh- töön. Urheilukentän aitojen sisäpuolella on crosstrainingalue. Kentän yläkulmassa sijaitsee kiertoharjoittelun alue lihaskunto- harjoitteluun. Uusimmat ulkokuntoilait- teet ovat toisella puolella Urheilukentän- tietä Linikkalanlammin rannalla. Myös lammen toisella puolella lasten uimapai- kan vieressä on kuntoilulaitteita.

Metsäisempi kuntoilun alue sijaitsee Mä- kilammilla. Hunnarin mäntymetsäriin- teillä on kävelyreitit ja niiden varressa 18-väyläinen frisbeegolfrata. Lyhyemmät frisbeegolfradat löytyvät Talsoilan puis- tosta ja Viksbergistä urheilutalo Feeniksin vierestä.

Metsissä mutkittelevat myös Paavolan ja Kaikulan kuntoradat. Kaikulan majan viereen on muutama vuosi sitten valmis- tunut ulkokuntoilun alue, jossa on muun muassa tangossa liikkuvia magneettikah- vakuulia.

Mäkilammilla uimarannalla on myös laavu. Linikkalanlammin uimarannalla on hyppytorni, pukukopit, vessa ja kiosk. Pienille lapsille on erillinen matalampi ui- mapaikka.

Muita Forssan uimapaikkoja ovat Kuus- ton uimaranta Kaukjärvellä, Raitoonlam- min uimaranta Matkussa ja Valijärven uimaranta Savijoella. Kaikkien uimapaik- kien yhteydessä on beach volley -kentät.

MUISTA MYÖS HARJUREITTI!

28 km:n mittaisella Harjureitillä voit liik- kua jalan tai pyörällä. Tarjolla on useita laavuja ja muita taukopaikkoja sekä kuntoportaat. Yksityisiltä palveluntuotta- jilta voit vuokrata majoitusta, saunoja ja sähköpyöriä.

harjureitti.fi

Verkko ei pysy kunnossa pyhällä hengellä

Sähkönsiirtoverkko vaatii jatkuvaa seurantaa, ylläpitoa ja uusimista. Asiakkailta kerätyt verkkopalvelumaksut käytetään järkevästi, vakuuttaa Forssan Verkkopalveluiden toimitusjohtaja **Risto Lehtonen**.

Miksi sähkönsiirtämisestä pitää erikseen maksaa – siellähän se piuhoja pitkin koko ajan siirtyy itseksensä? Tätä on kysely siitä asti, kun sähkönsiirto eriyttiin.

– Helposti ajatellaan niin, että sähkönsiirrossa maksetaan tyhjistä, mutta rahat menevät verkon rakentamiseen, kunnossapitoon ja ylläpitoon. Kun ensimmäiset pätkät verkkoa on tehty jo 100 vuotta sitten, on selvää, että uudistustöitä on tehtävä. Verkko ei pysy kunnossa pyhällä hengellä, Forssan Verkkopalveluiden toimitusjohtaja Risto Lehtonen sanoo.

Hän lupaa, että asiakkailta kerätyt rahat ei tuhlailla.

– Kyllä me kaikessa mietimme sitä, että rahat käytetään mahdollisimman hyvin: mihin on järkevää investoida, ja kun jotain uusitaan, niin mieluiten vanhimmasta päästä.

Energiatieteellisuuden käyttämä ja suosittelema termi sähkönsiirrolle on verkkopalvelu, mikä kuvaa paremmin verkko-yhtiön roolia.

– Verkkopalvelusta puhuminen auttaa ymmärtämään, että sähkönsiirto vaatii jatkuvaa seurantaa, ylläpitoa ja järjestelmien käyttöä. Meidän pitää tehdä laskentaa siitä, että kenen sähköjä meidän verkossamme kulkee. Paljon on sellaisia ns. konepellin alla tehtäviä töitä, nimenomaan enemmänkin palvelua kuin pelkästään sitä, että se sähkö vain siirtyy verkossa.

Sekin verkkoyhtiön lähettämän laskun loppusummaa katsovalta asiakkaalta usein unohtuu, että kotitalouksissa noin puolet siitä on veroja, jotka verkkoyhtiö laskuttaa valtion puolesta ja tilittää edelleen.

JÄREÄ KAAPELI JOEN ALI

Kaiken kaikkiaan FVP investoi verkkoonsa tänä vuonna 1,4 miljoonaa euroa. Rahaa käytetään viime vuosien tapaan maakaapelointiin.

– Verkon kaapelointiaste on nyt noin 89 %. Viranomaisten asettama velvoite säävarmalle verkolle on 80 %, ja sen me olemme ylittäneet. Tätä työtä jatketaan siinä määrin kuin se on järkevää. Sähkönsiirtovarmuuden kannalta on sitä parempi, mitä enemmän kaapelit ovat suojassa. Viat ovat epätodennäköisempiä, kun kukaan ei törmää johtoihin, eikä puita kaadu niiden päälle, Risto Lehtonen sanoo.

Iso ja kaupunkilaisillekin näkyvä projekti on ollut 110 kV:n linjan maakaapelointi sähköasemien välillä.

– Iso maakaapeli kulkee Linikkalan sähköasemalta kohti Pilvenmäkeä joen ali. Taajama-alueella on sen vuoksi ollut työmaita. Kaapelointi on pääosin tehty, mutta kaivujälkien maisemointia ei pystytty talvella tekemään siististi, joten se tehdään sulan maan aikaan.

110 kV:n maakaapelin käyttöönottoon liittyen Linikkalan sähköasemalla myös uusitaan kojeistoja.

Turuntien varressa on parhaillaan työmaa, joka liittyy maalämpökohteisiin.

– Maalämpö vaatii sähköliittymältä hetkellistä tehontarvetta, ja siksi liittymää joudutaan usein kasvattamaan. Tänä vuonna meillä on useampia sellaisia maalämpökohteita, jotka vaativat verkon vahvistusta ja uusia muuntamoita. Sitä tehdään Turuntiellä nyt ja myös parissa muussa kohteessa tänä vuonna.

Mahdollisten sähkökatkojen kestoa lyhentävät kauko-ohjattavat erottimet, joita on asennettu verkkoon.

– Vikatilanteissa asentajan ei tarvitse mennä paikan päälle ohjaamaan sähkönsiirtoa, vaan hän voi tehdä ohjauksen työpöydän äärestä käsin. Asentajalla ei siis mene aikaa siihen, että hän ajaa muuntamolle, joten sähkönsiirto saadaan palautettua asiakkaille nopeammin kuin aikaisemmin.

ENERGIAA OPITTIIN SÄÄSTÄMÄÄN

Sähköpulan pelko oli viime talvena koko kansakunnan huulilla. Viranomaiset edellyttivät verkkoyhtiöiltä varautumista, joten Forssan Verkkopalveluissakin tehtiin iso suunnittelutyö.

– Valvovan viranomaisen taholta vaadittiin tarkat suunnitelmat, että miten silloin toimitaan. Meiltä oltiin yhteydessä yrityksiin ja selvitetiin niiden sähkökriittisyyttä. Kaupungin

Risto Lehtonen ja Jyrki Tulander.

kanssa tehtiin tiivistä yhteistyötä priorisoidaksemme kriittiset sähkökäyttöpaikat. Selvitettiin, että mitkä vedenpumppaamot ovat aggregaatin takana, ja mistä voi tarvittaessa sähköjä katkoa, missä paikoissa valmistetaan ruokaa, tai missä on hoitolaitoksia, joista ei voi katkoa sähköä, Risto Lehtonen kertoo.

Suunnittelussa priorisoitiin kaikkein kriittisimmät kohteet ja selvitettiin, miten eri skenaarioissa sähköä saadaan toimittua. Suunnitelmista raportoitiin myös viranomaisille.

– Mietimme myös omat käytännöt, eli miten täällä toimitaan: kuka päivystää ja miten ruokahuolto hoidetaan. Tehtiin iso työ, mutta onneksi sähköpulalta vältyttiin. Osittain se johtui leudosta säästä, mutta kiitos kuuluu myös sähkökäyttäjille. Sähkönkulutus laski täällä loppuvuonna yli 10 %, mikä johtui ihan energiansäästöstä.

Risto Lehtonen arvelee, että osalla asiakkaista motiivina oli nimenomaan sähköpulan välttäminen. Asia saatiin viestittyä suomalaisille hyvin. Osalla asiakkaista säästäminen tapahtui pakon edessä, kun energianhinnat olivat korkeita, ja siksi oli tarkempia sen käytössä.

– Oli karua, että sähkön hinnat olivat pilvissä, ja todella monet olivat siksi taloudellisesti tiukalla. Uskon kuitenkin, että kaupan päälle saavutettiin vähän hyvääkin, sillä koskaan aikaisemmin energiansäästöviestintä ei ole mennyt näin hyvin perille.

Muuntamoon on asennettu kauko-ohjattava erotin.

Puistomuuntamo tehtiin Forssassa

Forssan Verkkopalvelut pyrkii aina löytämään paikallisen tekijän tarvitsemilleen tuotteille ja palveluille. Linikkalan sähköaseman 20 kV kojeiston metallirakenteet tehtiin vajaan kahden kilometrin päässä asemasta.

– Meillä on sellainen ajatusmaailma, että yritetään tehdä hyvää omaan kaupunkiin ja omaan maahan. Ollaan lähdeyhteisö, että jos mahdollista, haluamme ostaa Forssasta. Jos ei löydy, niin sitten muualta Suomesta. Ja jos ei vielä löydy, niin sitten vasta lähdetään työllistämään ulkomaalaisia, Forssan Verkkopalveluiden verkkojohtaja **Jyrki Tulander** sanoo.

Kun Linikkalan sähköasemaa lähdettiin rakentamaan uudestaan, sille löytyi tekijä läheltä. Forssan LVI-Valmiste toimii levymekaniikan alihankkijana UTU Oy:lle.

– Yrityksemme on perustettu vuonna 1976, ja kuten nimikin kertoo, oli päätoimialana silloin LVI-urakointi. Suunnilleen vuosituhannen vaihteessa päätoimiala siirtyi levymekaniikan valmistamiseen, joka tuo nyt noin 75 % liikevaihdosta, yrityksen toimitusjohtaja **Mika Lehtonen** kertoo.

LVI-Valmiste työllistää Forssassa noin 50 henkeä, ja se valmistaa teräslevyistä monenlaisia tuotteita.

– Teemme levymekaniikkaa sähkö- ja automaatioteollisuudelle, ilmanvaihtoon sekä rakentamiseen. Meillä on myös oma pulverimaalaamo.

Kun Mika Lehtonen kertoi, että UTU Oy:n muuntamoiden metallirakenteet tehdään heillä, Jyrki Tulander otti yhteyttä UTU Oy:hyn. LVI-Valmiste tekee muuntamoiden rungot alihankintana UTU Oy:lle. Monissa tapauksissa loppuasiakas jää LVI-Valmisteelle tuntemattomaksi, mutta tällä kertaa se oli siis hyvin tuttu.

Mika Lehtonen ja Jyrki Tulander.

Myös LVI-Valmisteelle paikallinen yhteistyö on tärkeä arvo. Mika Lehtonen ottaa siihen liittyen esille myös hiilijalanjäljen.

– Logistiikka vaikuttaa paljon hiilijalanjälkeen, joka kasvaa, kun tavarat kulkevat pitkiä matkoja. Ympäristöystävällisyyttäkin pyritään siksi toimimaan paikallisten kanssa.

Linikkalan sähköasemalta jaetaan puolet Forssan kaupungin sähköstä. Sieltä sähkö kulkee myös LVI-Valmisteelle.

– Meille on tärkeää, että sähköä tulee luotettavasti, koska meillä on paljon automaatiota käytössä. Meidän näkökulmastamme on hauska tilanne, että meidän käyttämämme energia kulkee meidän valmistamiemme tuotteiden läpi, ja olemme olleet osaltamme vaikuttamassa oman sähkönjakelumme luotettavuuteen, Mika Lehtonen sanoo.

Sähköautoilu muuttaa ajatusmaailmaamme

Jo yli puolet uusista rekisteröidyistä henkilöautoista Suomessa on ladattavia hybridejä tai täyssähköautoja. Julkisten latauspisteiden riittävydestä on puhuttu paljon, mutta käytännössä autot ladataan öisin kotona.

Sähköinen liikenne yleistyy huimaa vauhtia: ennusteen mukaan sähköautojen määrä Suomessa kasvaa tämän vuosikymmenen aikana jopa neljännesmiljoonaan. Se tarkoittaa sitä, että autoja varten tarvitaan suuri määrä latauspisteitä ennen kaikkea kotien yhteyteen, sanoo Forssan Verkkopalveluiden toimitusjohtaja **Risto Lehtonen**.

— Sähköisen liikenteen myötä koko ajattelutapa vähän muuttuu: Jatkossa ihmiset asuvat huoltoasemalla, koska auto lähtee aamulla kotoa aina akku täynnä. Ei mennä enää erikseen tankkaamaan autoa, niin kuin tähän saakka.

Pitkään julkista keskustelua hallitsi huoli siitä, ettei sähköautoille ole tarpeeksi julkisia latauspisteitä. Niitä rakennetaan koko ajan lisää, mutta käytännössä autoja ladataan selvästi eniten kodeissa, joissa lataus on kätevintä ja edullisinta.

— Kun kotoa lähtee ajamaan täydellä akulla, autolla pääsee keleistä riippuen 300-500 km. Keskimäärin päivittäin ajetaan huomattavasti lyhyempi matka. Vain pitkillä reissuilla tarvitaan asiointilatauksia esimerkiksi kauppojen pihassa, ja niitäkin varten on tullut paljon lisää latauspisteitä.

Mennyttä aikaa on myös se käsitys, että sähköautolla matkan- teko olisi tarvittavien latausten vuoksi hidasta polttomoottoriautoon verrattuna.

— Suurteho- lataus hoituu vartin kahvitauon aikana, ja pidemmillä matkoilla auto latautuu luontevasti ruokailutauon aikana. Nykyään on sähköautoja taksikäytössäkin. Sekin kertoo, että ne ovat ihan käypä vaihtoehto.

LATAUSPISTE SÄÄSTÄÄ AIKAA JA PARANTAA SÄHKÖTURVALLISUUTTA

Jatkossa suurin osa latauspisteistä rakennetaan taloyhtiöihin ja omakotitaloihin, Risto Lehtonen uskoo.

— Kun hankitaan ladattava hybridi tai täyssähköauto, niin silloin on järkevintä asentaa kotiin oma latauspiste. Hybridin kanssa vielä pärjää matkalaturilla, mutta ei ole kovin kätevää laittaa johtoja kiinni joka kerta. Latausjohto myös kuluu, kun sitä nostetaan auton ja pistorasian välillä pari kertaa päivässä. Paljon käteväämpää on asennuttaa latauspiste, josta johdon voi saman tien kytkeä autoon.

Helppouden ohella latauspisteen ehdoton etu on nopeus: kolmivaihelatauksella sähköauton latausaika lyhenee kolmasosaan. Latauspiste myös parantaa sähköturvallisuutta.

Jos taloyhtiössä on lämmitystolpat, voi kohtuullisen määrän hybridejä ladata niissä.

— Taloyhtiöt ovat olleet hyvin varovaisia antamaan lupaa lataamiseen, mutta jos tolppapaikoilla on saanut käyttää moottorinlämmittintä ja sisätilanlämmittintä, niin hybridin lataus ei vaadi yhtään enempiä tehoa. Silti johdotus ja tehontarve on aina hyvä tarkistaa.

Kun taloyhtiössä tehdään muuta remonttia, on ajankohtaista laittaa myös latauspisteasiat kuntoon tai ainakin putkittaa valmius latauspisteille.

— Mikäli aikaisempi sähkönkäyttö on ollut suurta, ja jatkossa halutaan ladata nopeasti tai montaa autoa samanaikaisesti, niin liittymän suurentaminen on todennäköistä. Edistyneillä latureilla tai älykkäällä kuormanhallinnalla ongelma pystytään usein ratkaisemaan, Risto Lehtonen vinkkaa.

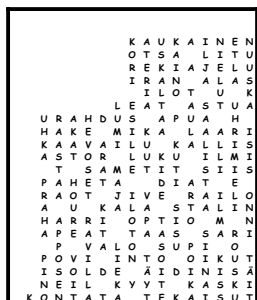
Latauspisteitä ja niiden asennuksia tarjoavat nykyisin monet tahot. Paikallinen vaihtoehto on usein luotettava, ja myyjä on tavoitettavissa myös mahdollisissa ongelma- tai takuuasioissa. Asennustyöstä saa kotitalousvähennyksen, ja taloyhtiöille on saatavissa valtion tukea.

Lisätietoja:

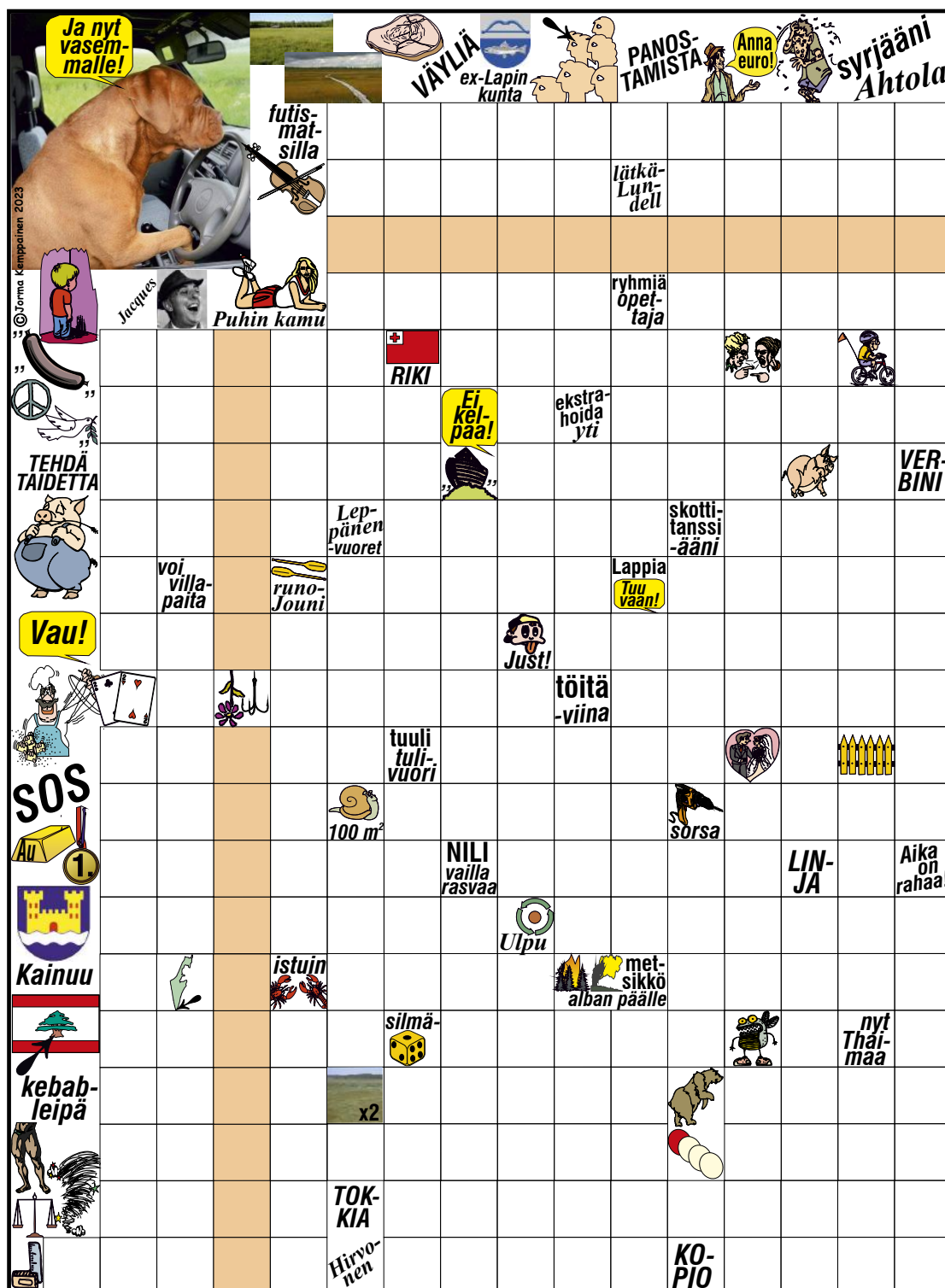
FVP, puh. 029 70200 111 (vaihe)

Sallila, Markus Juhala, puh. 040 5184 886

LIEKE 2/2022 RISTIKON RATKAISU

**Ristikon 2/22
voittaja** on
Meeri Ala-Viikari
Sastamalasta.

Ristikon oikein täyttäneiden kesken arvotaan palkinto.

Nimi

Lähiosoite

Postinumero

Postitoimipaikka

Puhelin

Täytä ristikko ja lähetä se 30.6.2023 mennessä: Sallila Yhtiöt, Loimijoentie 65, 32440 Alastaro. Voit vastata myös nettilomakkeella osoitteessa www.sallila.fi/ristikko tai www.forssanenergia.fi/ristikko.

Kokoa tärkeät dokumenttisi Kivraan

Voit koota Kivraan kaikki tärkeät dokumenttisi turvallisesti yhden kirjautumisen taakse. Osan digipostista saat rekisteröitymisen jälkeen automaattisesti Kivraan lähettyviltä yrityksiltä. Kivran käyttöönotto sujuu hetkessä ja se on täysin ilmaista.

Tätä kaikkea voit tehdä Kivralla

- Vastaanota digipostia
- Maksa laskuja
- Arkistoi tärkeät asiakirjat
- Hoida asioita läheisten kesken
- Vastaanota ja tallenna palkkakuitit
- Vastaanota lippuja

PIDÄ ARKI
JÄRJESTYKSESSÄ
JA ARKISTOI
KIVRAAN!

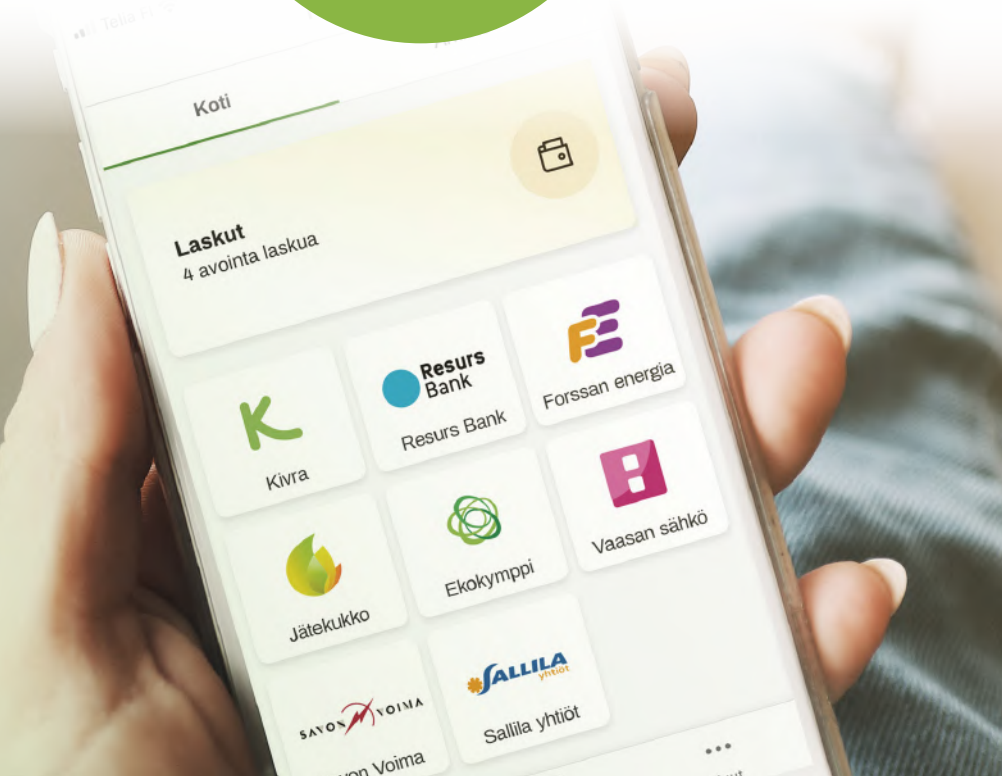

Näin otat Kivran käyttöön:

1. Lataa Kivra-sovellus puhelimesi tukemasta sovelluskaupasta.
2. Rekisteröidy verkkopankkitunnuksilla tai mobiilivarmenteella.
3. Kivraa käyttävät yritykset, joiden asiakas olet, lähettävät nyt sinulle laskut ja dokumentit automaattisesti Kivraan.
4. Lisää verkkopankkitietosi, jos haluat maksaa laskut suoraan Kivran kautta.
5. Asetukset-valikosta voit halutessasi jakaa Kivran toiselle henkilölle.

kivra.fi

sallila.fi

forssanenergia.fi